

УДК 338.433:338.436
© 2010

В.В. Іванишин,
кандидат
економічних наук
Кабінет Міністрів
України

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ТЕХНІЧНІ ЗАСОБИ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

*Досліджено проблеми формування цін
на сільськогосподарську техніку в Україні.
Обґрунтовано необхідність державного
регулювання ціноутворення.*

У процесі суспільного відтворення між його учасниками виникають економічні відносини, в системі яких ціна відіграє визначальну роль. У розбудові розподільчих відносин, дієвість яких зумовлює мотивацію господарської діяльності, вона повинна враховувати економічні інтереси всіх учасників суспільного відтворення.

Досвід показує, що капітал рівномірно розміщується в усіх сферах економічної діяльності (міжгалузевій, міжгосподарській, внутрігосподарській) за умови забезпечення рівновеликої окупності його одиниці. Тобто, ціни мають відповідати моделі ціни виробництва і забезпечувати відтворювальні процеси, які еквівалентні рівню розвитку продуктивних сил у переважній більшості сфер господарювання. Проте всупереч економічній теорії і світовій практиці цей критерій в Україні ще не став основним регулятором відтворювальних процесів.

В аграрному секторі виробництва науковці ННЦ «Інститут аграрної економіки» розробили «Концепцію ціноутворення на сільськогосподарську продукцію» й запропонували модель регулювання цін та самі ціни, розраховані на основі нормативних показників, але в сільськогосподарському машинобудуванні вона ще не знайшла науково-практичного розроблення.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Учені-економісти і спеціалісти-практики завжди приділяли увагу фундаментальному вивченню ціни як загального суспільного нормативу. Досліджено роль, функції, особливості формування і використання цін у різних сферах людської діяльності. На вирішення цієї проблеми спрямовано дослідження учених ННЦ «Інститут аграрної економіки», (Я.К. Білоусько, Л.М. Будняк, М.І. Герун, В.П. Яковенко, Г.М. Підлісецький, А.В. Бурилко, В.Л. Товстопят тощо).

У їхніх працях висвітлено теоретичні основи формування і функціонування ресурсних ринків, шляхи і напрями переходу від фондорозподільчої системи до ринкових відносин процесу створення машинно-тракторного парку, методологічні основи розробки і реалізації державної технічної політики в агропромисловому комплексі.

Наукові дослідження щодо розвитку ринку сільськогосподарської техніки виконують у ННЦ «Інститут механізації та електрифікації сільськогосподарства» (М.І. Грицишин). Вони стосуються вивчення тенденцій як внутрішнього, так і зовнішнього ринків сільськогосподарської техніки. Вчені А. Красовська (м. Київ), М. Лучна (м. Харків), О. Ярославський (експерт проекту «Аграрна політика для людського розвитку») та спеціалісти Мінагрополітики України і Мінпромполітики України досліджують сучасний стан і перспективи науково-технічного розвитку України на ринку сільськогосподарського машинобудування. Проте ефективність практичного застосування цих досліджень залишається невисокою через не врегульованість цінкових відносин та недосконалість механізму ціноутворення, що вказує на необхідність подальших досліджень у цій сфері.

Мета досліджень — обґрунтувати напрями побудови політики ціноутворення в сфері сільськогосподарського машинобудування та розробити пропозиції з удосконалення методичних підходів до визначення цін.

Результати досліджень. На процес ціноутворення впливає комплекс факторів, які визначають тенденції його розвитку і форми регулювання: пряме державне (адміністративне) і непряме (опосередковане). Перша форма реалізується через нормативно-правову базу,

Структура собівартості виробництва окремих видів сільськогосподарської техніки в 2009 р.

Витрати	Зернозбиральний комбайн КЗС-9-1 «Славутич» (Херсонський машинобудівний завод)		Трактор ХТЗ-17221 (Харківський тракторний завод)	
	вартість, тис. грн	частка у структурі витрат, %	вартість, тис. грн	частка у структурі витрат, %
Сировина і матеріали	85,7	11,0	36,4	8,9
Покупні комплектуючі вироби	373,8	48,1	193,7	47,2
Зворотні відходи	*	X	-0,2	0,0
Основна заробітна плата	23,9	3,1	12,7	3,1
Відшкодування зносу	*	X	2,8	0,7
Витрати на утримання та експлуатацію устаткування	53	6,8	23,7	5,8
Пальне й енергія на технологічні цілі	23,2	3,0	14,9	3,6
Додаткова заробітна плата	2,4	0,3	*	x
Відрахування на соціальне страхування	9,9	1,3	4,9	1,2
Загальновиробничі витрати	62,8	8,1	15,9	3,9
Втрати внаслідок технічного неминучого браку	*	x	1,9	0,5
Виробнича собівартість	634,7	81,7	306,7	74,8
Адміністративні витрати	86,7	11,2	16,5	4,0
Витрати на збут	3,6	0,5	5,3	1,3
Повна собівартість	725	93,4	328,5	80,1
Прибуток	36,3	4,7	13,2	3,2
Оптова ціна	761,3	98,0	341,7	83,3
ПДВ	15,2	2,0	68,3	16,7
Відпускна ціна	776,5	100,0	410	100,0

* Витрати, враховані в інших статтях витрат.

створену відповідними владними структурами: Кабінетом Міністрів України, Антимонопольним комітетом України, Державною інспекцією України по контролю за цінами; друга — через дію законів ринку (попит, пропозиція, конкуренція). Розбудова цінової регуляторної системи на таких принципах забезпечує господарюючим суб'єктам рівновелику норму прибутку на одиницю активів, стимулює виробництво і використання сільськогосподарської техніки, усуває міжгалузеві і внутрішньогалузеві диспропорції, зокрема і в соціально-економічній сфері, а також поповнює державний бюджет фінансовими ресурсами.

Аналіз формування і регулювання цін в Україні показує, що ця система не завжди ефективно реалізується в галузях сільськогосподарського машинобудування. У зв'язку з різким падінням попиту і скороченням виробництва сільськогосподарських машин спільним наказом Міністерства економіки України і Антимонопольного комітету скорочено кількість їх ви-

дів, які підлягають державному регулюванню. Тому нині ціни на більшість сільськогосподарських машин не декларуються і не регулюються, за винятком тих, які виробляють за рахунок державного лізингового фонду. В останньому випадку ціни узгоджуються з Міністерством аграрної політики України.

Певну роль у регулюванні цін в напрямі їх зниження відіграє державна підтримка придбання техніки. Ведуться роботи з розробки і прийняття нормативно-правових актів, спрямованих на підтримку виготовлення технічних засобів заводами сільгоспмашинобудування та придбання її сільгосптоваровиробниками. Одним із перших став прийнятий у 2002 р. Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу». В ньому визначено основні напрями державної підтримки пріоритетного розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу. Зокрема, підтримка вітчизняного сільгоспмашинобудівника визна-

чається як пріоритетний напрям та передбачається, як видатки Державного бюджету України щороку протягом 2003—2010 рр. мають відобразитися у державному бюджеті окремим рядком, а розпорядником цих коштів є уповноважений орган, який здійснює державну політику розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу.

Проте, як показала практика, одним із недоліків цього закону є те, що обсяги зазначених бюджетних асигнувань встановлювалися на рівні до 1%. Але можна виділити 1%, а можна 0,1%, і в другому випадку порушення закону не буде. У зв'язку з цим жодного разу державна допомога не наближалася до верхньої межі — максимального значення в 0,65%. Така ситуація закономірно не могла сприяти формуванню механізму ціноутворення.

Серед ринкових важелів регулювання цін на техніку слід відмітити розвиток конкуренції. Нині з'явилися нові заводи-виробники однакових видів техніки, торгові фірми, дистриб'юторські компанії, дилерські та інші посередницькі структури. Демоніполізовано колишню «Держкомсільгосптехніку». Проте цього ще недостатньо. Для формування ціни на техніку з урахуванням попиту і пропозиції в умовах конкуренції необхідно створити розвинене конкурентне середовище. Зокрема, в кожному регіоні вибір товарів має бути не меншим, ніж 5—6 варіантів, а постачальників і торговців, відповідно, не меншим, ніж 4—5. Це має супроводжуватись різ-

ною комерційною інформацією та рекламою. Проте низька платоспроможність сільськогосподарських виробників та невисока конкурентоспроможність вітчизняної техніки порівняно з зарубіжними аналогами технічних засобів знижує дієвість цього важеля.

Тому рух цін на технічні засоби для сільського господарства вже протягом тривалого часу характеризується лише тенденцією до підвищення. Одним із основних факторів, що зумовлює це, є рівень собівартості. Аналіз її структури показує, що основними статтями витрат на виробництво машин, які зумовлюють ціновий ріст, є покупні комплектуючі вироби, сировина і матеріали, витрати на утримання та експлуатацію устаткування, включаючи амортизаційні відрахування, а в окремих випадках і адміністративні витрати (таблиця). Отже, на основі такої інформації можна розробляти заходи зниження собівартості сільськогосподарської техніки та оптимізації її ціни.

Аналіз даних таблиці свідчить, що статті витрат, які формуються безпосередньо на заводах (оплата праці, технологічні витрати, загально-виробничі) мають відносно невисоку частку в собівартості, а тому істотно не впливають на її загальний рівень. Тобто, собівартість і відповідно ціна, формуються переважно за рахунок покупних ресурсів. Тому для здійснення державного контролю за цінами на сільськогосподарську техніку необхідно звернути увагу на ціни, за якими надходять комплектуючі для неї.

Висновки

Нині ринок сільськогосподарської техніки в Україні потребує вдосконалення. Діюча цінова політика не враховує особливості сільськогосподарського виробництва в Україні. Ціноутворення на сільськогосподарську техніку відбувається без відчутного впливу держави і лише її вважена науково обґрунтована позиція може докорінно змінити ситуацію. Серед заходів, які необхідно реалізувати у най-

ближчій перспективі, поряд із тими, що уже визначені, але не виконуються (державні програми та положення нормативно-правових актів), необхідно звернути увагу на фактори формування собівартості виробництва технічних засобів, оскільки цінова пропозиція на сьогодні інколи неадекватна платоспроможному попиту сільгоспвиробників і не залежить від виробників техніки.

Бібліографія

1. Білоусько Я.К. Методичні основи цінового регулювання суспільного відтворення//Економіка АПК. — 1997. — № 11. — С. 22—30.
2. Закон України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 7 лютого 2002 р. № 3023—III.
3. Ринок сільськогосподарської техніки: проблеми становлення/В.П. Яковенко, Я.К. Білоусько,

- Г.М. Підлісецький та ін. — К.: ННЦ «ІАЕ», 2005. — 214 с.
4. Розвиток ринку сільськогосподарської техніки/Я.К. Білоусько, А.В. Бурилко, В.Л. Товстопят та ін. — К.: ННЦ «ІАЕ», 2008. — 30 с.
5. Формування ринків матеріальних ресурсів АПК/Я.К. Білоусько, Л.М. Будняк, М.І. Герун та ін. — К.: ІАЕ УААН, 2001. — 428 с.